

Šifra numurs _____

1	2	3	4	5	6	7	8	kopā

21. olimpiāde Latvijas un pasaules vēsturē. II posms

2015. gada 15. janvārī

1. uzdevums.

(7 punkti)

Sakārto notikumus hronoloģiskā secībā!

- A Pirmā Pasaules kara beigas
- B Dzimtbūšanas atcelšana Krievijā
- C Pirmie vispārējie latviešu dziesmu svētki
- D 1905. gada revolūcija
- E LSDSP dibināšana
- F Latvijas Republikas dibināšana
- G Latvijas – Krievijas miera līgums
- H Februāra revolūcija

--	--	--	--	--	--	--	--

2. uzdevums.

(7 punkti)

Kas ir šīs personas? Ieraksti atbilstošo burtu tukšajā vietā aiz personas vārda!

Uzmanību, raksturojumu ir vairāk kā personu. Uzmanību, arī sieviešu raksturojumi ir vīriešu dzimtē!

Garlībs Merķelis	
Atis Kronvalds	
Aspazija	
Kārlis Zāle	
Jānis Čakste	
Augusts Dombrovskis	
Valērija Seile	

A	Pirmais sava dzimuma pārstāvis Latgalē, kas ieguva akadēmisko izglītību
B	Livonijas ordeņa mestrs
C	Arhitekts, Brīvības pieminekļa un Brāļu kapu ansambļa autors
D	Vācbaltiešu apgaismotājs, rakstnieks
E	Dzejnieks, sabiedrisks darbinieks
F	Latvijas Republikas prezidents
G	Uzņēmējs, sabiedrisks darbinieks
H	Jaunlatvietis, valodnieks, skolotājs

3. uzdevums. **Kurš neiederas?**

(8 punkti)

Izsvītro katrā jēdzienu rindā lieko vārdu! Pamato savu izvēli, paskaidrojot, kāds princips vieno jēdzienus!

5.1. Autoritārisms – militārisms – totalitārisms – demokrātija

5.2. Čehoslovākija – Igaunija – Francija – Somija

5.3. Jurjānu Andrejs – Baumaņu Kārlis – Jānis Lūsēns – Krišjānis Barons

5.4. Saskaņas centrs – LSDSP – Latviešu zemnieku savienība – Bunds

6. uzdevums.

(12 punkti)

Ar kādiem notikumiem Latvijas vēsturē saistīti šie jēdzieni un personības?

Izmantojot doto sarakstu, izvēlies katram laika posmam divus atbilstošākos jēdzienus un divas atbilstošākās personības! Izdomā vienu katram laika posmam atbilstošu notikumu!
Jēdzieni un personības nedrīkst atkārtoties!

Jēdzieni

Brīvības piemineklis, mobilizācija, Ministru kabinets, evakuācija, ministru prezidents, bēgļi, civiliedzīvotāji, nacionālā atmoda, neitralitāte, agrārā reforma, okupācija, autoritārs režīms, Eiropas Savienība, dzimtbūšana, sociāldemokrāti, Satversme, padomju vara, Dziesmu svētki, valstiskums, jaunlatvieši, naudas reforma, revolūcija, industrializācija, patriotisms, autoritārisms, ultimāts, trimda, lēģions, Tautu savienība, demokrātija, grozāmās listes, telegrāfs.

Personības

Vladimirs Leņins, Jānis Čakste, Jukums Vācietis, Krišjānis Valdemārs, Kārlis Ulmanis, Ojārs Vācietis, Bermonts, Auseklis, Īvande Kaija, Kārlis Zāle, Andrejs Pumpurs, Pēteris Stučka, Nikolajs II, Aspazija, Vilis Lācis, Rainis, Vilhelms Munters, Krišjānis Barons, Zigfrīds Meierovics, Aleksandrs Čaks, Eduards Virza, Jānis Balodis.

Laikposms	Jēdzieni	Personības	Notikums
1900-1914			
1914-1920			
1921-1934			
1934-1939			
<i>Piemērs 2014</i>	<i>Satversmes preambula, Eiropas savienība</i>	<i>Andris Bērziņš, Renārs Kaupers</i>	<i>Krīze Ukrainā</i>

Vienā teikumā pamato savu izvēli katram laika posmam!

1900-1914

1914-1920

1921-1934

1934-1939

Uzmanīgi izlasi avotu tekstu, lai atbildētu uz jautājumiem!

Krievijas Valsts domnieku Jāņa Goldmaņa un Jāņa Zāliša uzsaukums latviešu tautai

Avots A

Publicēts laikrakstā *Dzimtenes vēstnesis* 1915. gada 28. jūlijā.

Pulcējaties zem latviešu karogiem!

Latvijas dēli, mums atļauts dibināt kara pulkus. [...] Pulkus vadīs latviešu virsnieki. Latviešu pulki kalpos Latvijas atkarošanai un aizstāvēšanai, lai tā arī turpmāk zeltu, kā nešķirama varenās Krievijas daļa. Šo pulku apgādāšanu uzņemās valdība, bet kā latviešu brīvprātīgi pulki un tautas lepnums, tie stāvēs mūsu tautas īpašā aizgādībā un mīlestībā. [...]

Tagad, vai nekad! Kara laukā jums, Latvijas dēli, jārada tagad tautas liktenis un slava. Jūs, vidzemnieki un latgalieši, kas druvās vēl izkaptis cilājat, un jūs, kurzemnieki, kam arkli jau atstāti rūsē tēvu tīrumos, – apmaināt izkaptis un arklu pret kareivja zobenu! Un visi, kas izkaisīti svešumā, bet kam sirds vēl pukst priekš dzimtenes, sniedzat roku uz cīņu! Jo vairāk esam zaudējuši, jo vairāk mums jāatgūst. Lielajam naidu laikam jātop par lielu cerību un lielas saņemšanās laikmetu visā mūsu tautā. Brāļi, labāk cīņā doties, nekā nīkt un izputēt pa svešām ceļmalām! Kā arvienu, tā arī šinī grūtā brīdī, paliksim uzticīgi savai tēvu zemei un kalsim paši viņas likteni! [...]

“Tēvu zemei grūti laiki, dēliem jāiet palīgā!”

Fragments no **sociāldemokrātu laikraksta *Cīņa* ievadraksta**

Avots B

Raksts publicēts 1915. gada decembrī

Mēs uzskatām latviešu bataljonu dibināšanu par tiešu noziegumu pret tautas masām, un ar visdziļāko rūgtumu mēs nožēlojam visus tos, kas krīt par upuri šai aplamībai... Tie uzpurējas par velti cariskās varmācības labā, tie lej savas asinis, lai ar viņu nobendētām dzīvībām tautiskā pilsonība varētu apliecināt savu verdzisko lojālismu.

1. Daugavgrīvas latviešu strēlnieku bataljona brīvprātīgo pavadīšana uz apmācību vietu Vecmīlgrāvī. Viļa Rīdzenieka fotogrāfija

Avots C

Dzejnieks Kārlis Skalbe par brīvprātīgo pavadīšanu uz mācībām

Avots D

Publicēts krājumā *Sarkanās lapas* Stokholmā 1952. gadā, sarakstīts 1914.-1920. gadā.

No kurienes šīs gaviles? Vai jaunība paredz mūsu dzimtenei gaišāku nākotni? [...] Puķes birst no atvērtiem namu logiem [...] Beidzot mēs stāvam Daugavas malā. Kuģītis *Valdemārs* jau lēnām griež barku, kura stāv pilna ar jauniem strēlniekiem, nost no krasta. Un baltas un sārtas puķu šaltis birst pār dārgo laivu, kura nu izskatās kā viens puķu šķirsts. Barka aiziet, zēni kliez urrā un vicina cepures, un viss krasts ir balts no lakatiņiem.

Emīls Mačs. Viena gaita: (Kareivja atmiņas un pārdomas). 1914-1917

Izdots Rīgā, izdošanas gads nav norādīts.

Avots E

Šīs latviešu vienības radās it kā pašas no sevis, kā dabīga un neatvairāma nepieciešamība. Vienkārši bija pienācis mūsu laiks. [...] Mēs gribam paši lemt par savu dzīvi, mēs gribam būt brīvi un kungi savā zemē, bet mums atliek tikai kaila dzīvība, un tā pati nepieder vairs mums. Mēs ņemam sev beidzamo tiesību, izvēloties kapa vietu uz Latvijas zemes. Tas ir latvju tautas izmisuma kriedziens, protesta sauciens cilvēku laimes, tautu kultūras un labklājības iznīcinātājam – karam. Jā, taisni šis izmisuma kriedziens un ilgas tikt atpestītiem – ja ne dzīvē, tad nāvē – aizveda mūs latviešu strēlnieku bataljonos. [...]

Fragments no **Latvijas Padomju enciklopēdijas**. Izdota Rīgā 1984. gadā.

Avots F

Līdz 1915. gada beigām tika saformēti 8 latviešu strēlnieku bataljoni. Sākumā bataljonus komplektēja no brīvprātīgajiem. 1915. gadā latviešu strēlnieku bataljonu organizācijas komiteja savervēja brīvprātīgajos 6292 cilvēkus, galvenokārt no Kurzemes bēgļiem, bet 1916. gadā – tikai 1800 cilvēku. Tāpēc jau 1916. gadā latviešu strēlnieku daļās sāka iesaistīt visus cara armijā mobilizētos latviešus, jo Latvijas strādnieki un bezzemnieki vairījās brīvprātīgi iestāties šajos bataljonos.

Fragments no monogrāfijas **20. gadsimta Latvijas vēsture**. I sējums. Izdots Rīgā 2000. gadā.

Avots G

Par spīti vairākām iepriekšējām mobilizācijām, pieteicās ap 8000 brīvprātīgo, turklāt Organizācijas komitejai nemitējās pienākt latviešu karavīru lūgumi pārsūtīt viņus uz latviešu strēlnieku bataljoniem no dažādām citām karaspēka daļām. Protams, brīvprātīgo pieteikšanos veicināja bezdarbs un grūtie dzīves apstākļi. [...] Latviešu strēlnieku bataljonu veidošana noritēja sekmīgi.

Jukums Vācietis. Latviešu strēlnieku vēsturiskā nozīme.

Izdota 1922. gadā Maskavā Latvijas Komunistiskās partijas Centrālkomitejas apgādā.

Avots H

Decembra un janvāra kaujas, kuras tā tiek cildinātas no zināmām aprindām, patiesībā ir bēdu kauja. Gāja bojā mūsu labākā un droširdīgākā jaunatne, piekrāpta, mērķi neaizsniegusi. Viņai bija lemts tikai cerēt...

Tātad, kur ir tās vēsturiskās paliekamās pēdas, kuras atstātas Latvijas kultūrai un nācijai kā latviešu strēlnieku asiņu, varonības un darba rezultāts Rīgas frontē?

Latvieši pierādīja, ka viņi ir nacionāli pieaugusi tauta, ka viņi prot apvienoties un būt solidāri, lielus darbus darot. Ja šo latvieši arī turpmāk patur vērā, tad būs pierādīts, ka viņi prot no vēstures gaitas mācīties, viņu saprast un izmantot.

Uldis Ģērmanis. Zemgaliešu komandieris. Pulvedis Vācietis un latviešu strēlnieki Pirmajā pasaules karā un Oktobra revolūcijā.

Publicēts žurnālā *Jaunā Gaita* 1970. gadā Toronto, Kanādā.

Avots I

Man šķiet, ka [...] lielā mērā latviešu strēlnieku pēkšņo un lielo popularitāti izskaidro tas, ka ikvienai patriotiskai propagandai kara laikā varonīgi piemēri ir vajadzīgi, lai uzmodinātu savējos, lai stiprinātu cīņas morāli un optimismu. Latviešu strēlniekiem gadījās nākt īstajā laikā, un tāpēc, runājot ar Vācieša vārdiem, „ar slavu bija pušķots viņu šūpulis Rīgas frontē”. Tādā kārtā jau pašā sākumā ap viņu cīņām vijās leģendas, bet revolūcijas laikā latviešu strēlnieka vārds jau bija ieguvis gluži maģisku skaņu.

N. A. Kopilovs. Latviešu strēlnieki Pirmajā pasaules karā 1914-1918: Veidošanās un sociāli etniskais sastāvs.

No: *Lielais karš: Simts gadi*, izdota Maskavā 2014. gadā.

Avots J

Latviešu strēlnieku bataljoni kļuva par Ziemeļu frontes viskaujusspējīgākajām daļām. 1915.-1917. gada laikā viņus sūtīja uz visbīstamākajiem frontes iecirkņiem. Latviešu strēlnieki kļuva slaveni ar kaujām Tīrelpurvā, Nāvessalā, 1916. gada Ziemassvētku kaujās un, aizstāvot Rīgu 1917. gada vasarā. Latviešu bataljonu strēlnieku un virsnieku drosme un varonība paliks starp spožākajām Pirmā pasaules kara lappusēm Krievijas frontē; tām jāpaliek iemūžinātām pēcnācēju atmiņā. [...]

Valdis Bērziņš. Latviešu strēlnieki Pirmajā pasaules karā (1915-1918)

Avots K

Izdota Rīgā 2014. gadā.

Pirmais Pasaules karš, kura fronte kopš 1915. gada pavasara uz ilgu laiku šķērsoja Latviju, latviešu tautai sagādāja grūtus pārbaudījumus. [...] Par tautas cerību kļuva nevis varoņi vienpatņi, bet tie tūkstoši jauno patriotu, kuri atsaucās aicinājumam pulcēties zem latviešu karogiem un aizstāvēt tēvzemi no iebrucēja, kas apdraudēja Latvijas nācijas pastāvēšanu. [...]

Latviešu strēlnieki zem latviešu karogiem; vai tas nebija pirmais solis pretim Latvijas armijai? Protams, toreizējos apstākļos tika domāts ne jau par to. Taču šo strēlnieku bataljonu organizēšanu var pamatoti uzskatīt par latviešu tautas nacionālās apņēmības brieduma posmu, un tas bruģēja ceļu uz Latvijas patstāvību un neatkarību no visām svešām varām.

Jāzepa Grosvalda gleznas *Baltie krusti* reprodukcija

Avots L

Jāzeps Grosvalds, (1891-1920) mācījās glezniecību, 1915. gadā iestājās latviešu strēlnieku 6. pulkā. Glezna radīta 1916. gadā.

Aleksandra Čaka poēmas *Mūžības skartie* fragments. Sarakstīts 1937.-1939. gadā.

Avots M

Un, kad dziesma rupjām balsīm pusē,
Kurā teikta Kunga žēlastība,
Pulkvedis no ģērbkambara iznāk,
Kancelē kāpj lēniem, stingriem soļiem.
Satraukts pulkvedis. Līp mati pierai.
Lūpas sausas, trakas svelmes skartas.
Grūti kāpj tas. Dvēsele vēl šaubās,
Trīc kā putns, kā smilga vējos celta.
Ko tam sacīt savai kara draudzei,
Saviem kvēliem zemgaliešu vīriem,
Kādus vārdus vēl pirms kaujas bilst tiem?
Varbūt puse rīt jau nebūs dzīva?
[...]

„Savam spēkam, zemgalieši, ticiet,
Savam naidam, savai izturībai,
Savām tiesībām un slēptai laimei.
Akmenis, uz kā jūs stāvat, – jūsu,
Katra puķe, ko jūs redzat, – jūsu,
Koki, zāle, visa zeme – jūsu,
Debess augšā, telpa apkārt – jūsu
Tā kā acis, plecs un cietā plauksta,
Sūrsme, ko jūs savās sirdīs jūtat.
Tikai ticiet! Un šie mūri, velves
Un es pats ar visu sevi – jūsu.
Tikai ticiet, zemgaliešu vīri,
Tad ir nāve nebūs vairs par grūtu.”

Šifra numurs _____

ATBILDI UZ JAUTĀJUMIEM PAR AVOTIEM!

(19 punkti)

7.1. Ar kādu Latvijas vēstures notikumu saistīti avoti? (avoti A –K)

7.2. Kuri no piedāvātajiem avotiem uzskatāmi par vēstures pirmavotiem, kuri – par literatūru? (avoti A –K)

Vēstures pirmavoti	Literatūra

7.3. Uzsaukuma autori uzrunā atsevišķi vidzemniekus un latgaliešus, un atsevišķi – kurzemniekus. Izskaidro, kāds vēsturisks fakts ir šāda dalījuma pamatā?

7.4. Ideju par latviešu strēlnieku bataljonu veidošanu dažādas sabiedrības grupas uztvēra atšķirīgi. Salīdzini, kā to vērtē uzsaukuma autori un latviešu sociāldemokrāti! (Avoti A un B)

7.5. E. Mačs savās atmiņās (avots E) raksta, ka pieteikšanās strēlniekos bija protests. Paskaidro, pret ko viņš tādā veidā protestēja?

Kas vēl motivēja strēlniekus pieteikties bataljonos? Nosauc trīs, tavuprāt, svarīgākos iemeslus.

7.6. Izskaidro, kāda ir atšķirība avotos F un G paustajos vērtējumos par strēlnieku bataljonu veidošanu?

Tavuprāt, kas ir šīs atšķirības pamatā?

7.7. U. Ģērmanis, N. Kopilovs un V. Bērziņš skaidro, kāda ir latviešu strēlnieku vēsturiskā nozīme (avoti I, J un K). Kas kopīgs un kas atšķirīgs viņu vērtējumos?

7.8. Avoti L un M ir mākslas darbi. Vai tos ir iespējams izmantot kā vēstures avotus? Pamato savu atbildi!

7.9. J. Vācietis uzskata: ja Latvijas iedzīvotāji spēs solidarizēties un apvienoties lieliem darbiem, būs pierādīts, ka viņi no vēstures ir mācījušies. Kāds ir Tavs viedoklis – vai Latvijas sabiedrība ir spējusi vienoties lieliem mērķim? Pamato savu atbildi ar faktiem!

Lined writing area consisting of multiple horizontal lines for text entry.